

Valanvisning 2: Förtidsröstning

LAGTINGS- OCH KOMMUNALVALET 2023

Dnr: ÅLR 2022/2992

Datum: 27.6.2023

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Innehållsförteckning

Till läsaren.....	3
1 Allmänt om lagtings- och kommunalvalet 2023	4
2 Centrala principer vid val på Åland	5
3 Allmänt om förtidsröstningen	6
4 Den kommunala centralvalnämndens uppgifter	8
4.1 Beslut om att utse valförrättare	8
4.2 Utbildning av kommunens valmyndigheter.....	8
4.3 Förtidsröstningsställena förbereds	8
4.3.1 Lokaler och valmaterial	8
4.3.2 Justitieombudsmannens avgöranden (statliga val)	9
4.4 Vidarebefordran av ytterkuvert och daglig rapportering förbereds	10
4.5 Brevröstning.....	10
4.6 Centralvalnämndens behandling av inkomna förtidsröstningshandlingar	11
4.6.1 Förtidsröstningens ytterkuvert.....	11
4.6.2 Granskningsförfarande.....	11
4.6.3 Vallängderna	12
4.6.4 Granskning av förtidsröstningshandlingar som inkommit från allmänna förtidsröstningsställena och inrättningar (gula ytterkuvert).....	13
4.6.5 Granskning av förtidsröstningshandlingar som inkommit per brev (blåa ytterkuvert)	14
4.6.6 Hantering av valkuvert i lagtingsvalet.....	16
4.6.7 Hantering av valkuvert i kommunalvalet	16
4.7 Checklista för den kommunala centralvalnämnden rörande förtidsröstningen.....	17
5 Valförrättarna på förtidsröstningsställets uppgifter	18
5.1 Allmän information om valförrättarnas uppdrag.....	18
5.2 Förtidsröstningsstället förbereds.....	18
5.2.1 Lokaler och valmaterial	18
5.2.2 Att tänka på vid utformning av förtidsröstningsstället	19
5.3 Genomförande av förtidsröstningen	20
5.3.1 Dagliga kontrollrutiner.....	20
5.3.2 Allmänna bestämmelser	20
5.3.3 Stegen vid förtidsröstningen	21
5.3.4 Dagliga rutiner för avslutande av förtidsröstningen	23
5.4 Förtidsröstningen vid förtidsröstningsstället avslutas	23

5.5 Sammanfattning av valförrättarens uppgifter.....	23
6 Valbestyrelsen vid en inrättnings uppgifter	24
6.1 Allmän information om valbestyrelsens uppdrag	24
6.2 Förtidsröstningen vid inrättningen förbereds	25
6.3 Genomförande av förtidsröstningen	25
6.3.1 Allmänna bestämmelser	25
6.3.2 Stegen vid förtidsröstningen	27
6.3.3 Dagliga rutiner för avslutande av förtidsröstningen	29
6.4 Förtidsröstningen vid inrättningen avslutas.....	29
6.5 Sammanfattning av valförrättarens uppgifter.....	29
7 Förtidsröstningen vid allmänna förtidsröstningsställen utanför Åland.....	30
8 Arkivering	31
9 Mer information och kontaktuppgifter	32
9.1 Valinformationstjänsten	32
9.2 Val.ax.....	32
9.3 Granskning av rösträttsregistret	32

Till läsaren

Ålands landskapsregering utfärdar med stöd av 121 § vallagen (2019:45) för Åland dessa anvisningar för vederbörande valmyndigheter.

Välkommen till ditt viktiga uppdrag i demokratins tjänst! Ditt uppdrag är ansvarsfullt, så var noggrann. Vallagen, valanvisningarna och utbildning av landskapsregeringen och kommunen ger dig all information som du behöver.

Inled ditt arbete med att studera vallagen. Du hittar den här: (<https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/201945>). Bekanta dig med vallagen och ha den till hands när du sköter ditt uppdrag.

När du har studerat vallagens bestämmelser om ditt uppdrag, läs den här anvisningen för ytterligare information.

På valmyndigheters verksamhet tillämpas dessutom kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland (<https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/201945>) och förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland (<https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/20089>). Principerna för god förvaltning gäller också valmyndigheter. Det innebär t.ex. att du som valmyndighet ska sköta dina uppgifter utan att diskriminera någon och betjäna dem som röstar på ett korrekt och vänligt sätt.

På val.ax finns specifik information för valmyndigheter (<https://www.val.ax/valmyndigheter>).

Ha alltid vallagen och valanvisningarna till hands när du sköter dina uppgifter, så har du svaren på de flesta frågor som kan uppstå.

Tack för din insats!

Kontaktuppgifter till landskapsregeringen:

Rasmus Lindqvist, rättssakkunnig

018 25 193

rasmus.lindqvist@regeringen.ax

valinfo@regeringen.ax

1 Allmänt om lagtings- och kommunalvalet 2023

Ålands befolkning företräds i fråga om självstyrelsen av Ålands lagting. Lagtinget består av 30 ledamöter som väljs för fyra år åt gången. Ordinarie lagtingsval förrättas den tredje söndagen i oktober vart fjärde år. Om rösträtt i lagtingsval föreskrivs i 6 § i lagtingsordningen (2011:97) för Åland. Om valbarhet i lagtingsval föreskrivs i 7 § lagtingsordningen. En väljare har rösträtt i lagtingsvalet om personen senast på valdagen fyller 18 år (i valet 2023 ska personen vara född senast den 15.10.2005) och har åländsk hembygdsrätt.

Alla kommuner har ett fullmäktige som utövar kommunens beslutanderätt. Kommunernas fullmäktige utses för fyra år åt gången. Antalet fullmäktigeledamöter som ska väljas bestäms i förhållande till kommunens invånarantal på valårets första dag enligt vad som anges i 38 § i kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland. Kommunens fullmäktige kan även besluta om antalet ska vara lägre eller högre än vad som anges i 38 § kommunallagen.

Ordinarie kommunalval förrättas den tredje söndagen i oktober vart fjärde år (samtidigt som lagtingsval). Om rösträtt och valbarhet i kommunalval föreskrivs i 30 och 36 §§ kommunallagen och i 1 § i landskapslagen (1997:63) om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt. En väljare har rösträtt i kommunalval om personen senast på valdagen fyller 18 år och är bosatt i en åländsk kommun den 1 september 2023 och har åländsk hembygdsrätt *eller* har haft sin hemort i en åländsk kommun under ett helt år före valdagen. Personen får rösta i den kommun där den är bosatt den första september (även om personen skulle flytta efter detta datum).

Bestämmelser om förrättande av val finns i [vallagen \(2019:45\) för Åland](#). Vallagen är detaljerad och beskriver exakt hur valförrättningen ska gå till. **Det rekommenderas att samtliga valfunktionärer bekantar sig med vallagen.**

I 7 § vallagen föreskrivs om valmyndigheter. Landskapsregeringen har det övergripande ansvaret för valens genomförande. Övriga valmyndigheter är centralnämnden för lagtingsval, de kommunala centralvalnämnderna, valnämnderna, valbestyrelserna och valförrättarna. Valmyndigheterna ska sköta sitt uppdrag opartiskt.

Lagtings- och kommunalval förrättas den 15 oktober 2023. Förtidsröstningstiden på Åland pågår mellan den 30 september – 10 oktober. Förtidsröstningstiden vid allmänna förtidsröstningsställen utanför Åland pågår mellan den 30 september – 5 oktober.

Information om val på Åland finns huvudsakligen på hemsidan [val.ax](#). En tidtabell över valåret hittas här (skriv ut): <https://www.val.ax/valmyndigheter/valtidtabell-2023>

Som övergripande valmyndighet strävar landskapsregeringen efter att ständigt förbättra genomförandet av lagtings- och kommunalval. Därför är det viktigt att landskapsregeringen får information om praktiska saker som kan förbättras. Genom en händelserapportering (<https://www.val.ax/om-val-pa-aland/handelserapportering-valet-2023>) kan du meddela landskapsregeringen om praktiska saker som kan förbättras. **Tillsammans förbättrar vi de allmänna valen!**

2 Centrala principer vid val på Åland

Enligt 6 § 1 mom. lagtingsordningen för Åland (2011:97) har alla röstberättigade lika rösträtt i val till lagtinget där lagtingsledamöterna väljs genom direkta, proportionella och hemliga val. Enligt 37 § kommunallagen har alla röstberättigade lika rösträtt i val till kommunfullmäktige där fullmäktigeledamöterna väljs genom direkta, proportionella och hemliga val.

- **Allmän och lika rösträtt** innebär att rösträtten enbart är beroende av sådana allmänna krav som varje medborgare i allmänhet uppfyller. Vid lagtingsval finns det exempelvis endast två villkor för rösträtt: 18 års ålder och åländsk hembygdsrätt. Varje röstberättigad har lika rätt att påverka valresultatet, alla har en röst.
- **Valen är direkta**, vilket innebär att en väljare röstar direkt på den person som han eller hon vill att ska bli vald. Varje kandidat har ett eget nummer som väljaren antecknar på valsedeln vid röstningen.
- **Valen är proportionella**, vilket betyder att antalet kandidater som väljs från varje gruppering står i proportion till antalet röster grupperingen får i jämförelse med andra grupperingar.
- **Valen är hemliga**, vilket betyder att varken valmyndigheterna eller någon annan får veta vem en väljare har röstat på eller om väljaren eventuellt lämnat in en blank valsedel. Huruvida väljaren har utövat sin rösträtt, d.v.s. huruvida väljaren har röstat eller inte, är dock inte hemligt.

3 Allmänt om förtidsröstningen

Förtidsröstning ordnas i lagtings- och kommunalvalet 2023 mellan lördagen den 30 september och tisdagen den 10 oktober. Enligt vallagen finns det fyra olika sätt för förtidsröstning.

- 1) Förtidsröstning vid ett allmänt förtidsröstningsställe på Åland mellan den 30 september och 10 oktober
- 2) Förtidsröstning vid ett allmänt förtidsröstningsställe utanför Åland mellan den 30 september och 5 oktober
- 3) Förtidsröstning per brev
- 4) Förtidsröstning vid en inrättning

Kommunerna ansvarar för att ordna förtidsröstning vid allmänna förtidsröstningsställen på Åland, vid inrättningar och mottagande av förtidsröster per brev. Landskapsregeringen ansvarar för förtidsröstningen utanför Åland och utskickandet av brevröstningshandlingar. Enligt 117 § 1 mom. 3 punkten ansvarar landskapsregeringen även för kostnaderna för valförrättarna och de allmänna förtidsröstningsställena.

Enligt 6 § 2 mom. vallagen **fattar kommunstyrelsen beslut om allmänna förtidsröstningsställen i kommunen**. I varje kommun ska finnas minst ett allmänt förtidsröstningsställe, om inte kommunstyrelsen efter överenskommelse med landskapsregeringen och en eller flera andra kommuner beslutar att det inte finns något behov av det.

Beslutet kan också innebära att kommunen anordnar förtidsröstningen i samarbete med en annan kommun eller med Åland Post. Landskapsregeringen har slutit ett ramavtal med posten, en kommun kan inom ramen för avtalet sluta ett eget avtal.

Enligt 53 § vallagen ska de allmänna förtidsröstningsställena och vallokaler vara tillgängliga för alla väljare utan hjälp. Alla förtidsröstningsställen och vallokaler ska ha ett utrymme som är lämpligt för röstningen. Det ska finnas tillräckligt med plats också för väljare som inväntar sin tur att rösta. Den kommunala centralvalnämnden ansvarar för förtidsröstningsställen och vallokaler i kommunen

Enligt 6 § 1 mom. vallagen ska förtidsröstning ordnas på inrättningar. I 3 mom. stadgas att **inrättningar är sjukhus, verksamheter inom socialvården** som lämnar vård dygnet runt samt straffanstalter (endast personer som vårdas på inrättning får rösta där – inte personal eller besökare). Endast kommuner som har i lagen avsedda inrättningar behöver ha valbestyrelser. Kommunstyrelsen kan därutöver bestämma att andra verksamhetsenheter inom socialvården ska vara förtidsröstningsställen.

Enligt 68 § 3 mom. ska förtidsröstning vid en inrättning ordnas under förtidsröstningstiden under en eller högst två dagar. Den aktuella valbestyrelsen beslutar om vilka dessa dagar är och om röstningstiderna.

I valanvisning 1 2023 bestäms att kommunen ska meddela sina beslut om förtidsröstningsställen och vallokaler på valdagen samt informera om förtidsröstning vid inrättningar **senast den 1 september** till landskapsregeringen och Statens Ämbetsverk på Åland.

Centralnämnden för lagtingsval publicerar, i enlighet med 52 § vallagen, senast 20 dagar före valdagen ett meddelande om förtidsröstningen, de allmänna förtidsröstningsställena samt om möjligheten att rösta per brev. Meddelandet kommer att publiceras senast måndagen den 25 september på landskapsregeringens elektroniska anslagstavla och i båda lokaltidningarna. I meddelandet kommer alla allmänna förtidsröstningsställen och deras öppethållningstider att framgå. Det kommer också att informeras om möjligheterna att rösta vid institutioner, per brev. **Kommunerna/ de kommunala centralvalnämnderna får gärna publicera meddelandet på sina elektroniska anslagstavlor och på andra lämpliga ställen.**

4 Den kommunala centralvalnämndens uppgifter

4.1 Beslut om att utse valförrättare

Enligt 11 § vallagen ska den kommunala centralvalnämnden utse **minst två valförrättare (rekommenderas att det utses flera)** för varje allmänt förtidsröstningsställe i kommunen. Om kommunen har valt att anordna förtidsröstningen i samarbete med Åland Post är det mest ändamålsenligt att den kommunala centralvalnämnden fattar beslut om att utse de valförrättare som posten föreslår. Mariehamns Stad utser valförrättarna vid Mariehamns postkontor.

I vallagen ställs inte några särskilda behörighetsvillkor för en valförrättare. Till valförrättare kan således förordnas vem som helst som är förmögen att utföra uppgiften och som har fyllt 18 år. Enligt 15 § vallagen kan den som är kandidat i lagtings- eller kommunalvalet inte vara valförrättare. En kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar får inte heller vara valförrättare.

Det finns inte några hinder för att en medlem av den kommunala centralvalnämnden även kan utses till valförrättare eller medlem av en valbestyrelse. I den ordinarie verksamheten fungerar det bra. Observeras bör dock att en medlem i den kommunala centralvalnämnden som även fungerat som valförrättare eller medlem av valbestyrelsen är jävrig om nämnden behöver bedöma lagligheten i valförrättarnas eller valbestyrelsens agerande.

4.2 Utbildning av kommunens valmyndigheter

Centralvalnämnden eller dess personal ska se till att valbestyrelsernas medlemmar och ersättare samt valförrättarna på de allmänna förtidsröstningsställena är medvetna om sina uppgifter och ansvar.

I syfte att uppfylla detta ska:

- landskapsregeringens anvisningar delas ut eller tillhandahållas elektroniskt,
- information om landskapsregeringens valutbildningar delges, samt
- vid behov ordnas interna valutbildningar inom kommunen.

4.3 Förtidsröstningsställena förbereds

4.3.1 Lokaler och valmaterial

Enligt 53 § 2 mom. vallagen ansvarar den kommunala centralvalnämnden för förtidsröstningsställena i kommunen. **Följande ska beaktas i förberedelserna:**

- Förtidsröstningsstället ska vara tillgängligt för alla väljare utan hjälp
 - Det måste vara möjligt att komma in i lokalen även för exempelvis en rullstolsburen person utan särskild hjälp. Även i övrigt ska lokalen vara utformad så att personer med olika slag av funktionsnedsättning kan utöva sin rösträtt utan hinder.
- Förtidsröstningsstället ska ha ett utrymme som är lämpligt för röstningen. Det ska finnas tillräckligt med plats också för väljare som inväntar sin tur.

- I lokalerna ska finnas valskärmar som garanterar att valhemligheten skyddas. Sammanställningarna av kandidatlistor för vardera valet (lagtingsvalet och samtliga kommunalval) ska finnas tillgängliga. Det ska vara tydligt för väljarna vilka kandidater som är uppställda i respektive val.
 - Det är också viktigt att se till att personer med funktionshinder har ändamålsenliga möjligheter att rösta bekvämt och ostört, t.ex. vid ett särskilt avskärmat bord där man sittande kan fylla i valsedel. En väljare måste inte fylla i sin valsedel innanför en skärm, men det ska göras på ett sådant sätt att valhemligheten är tryggad.
- Vägen till förtidsröstningsställen ska märkas ut tydligt, t.ex. med vägvisare och skyltar.

Följande valmaterial ska finnas på förtidsröstningsstället:

- 1) Vita valsedlar för lagtingsval
- 2) Gröna valsedlar för kommunalval
- 3) Valkuvert
- 4) Följebrevsblanketter (som används om väljaren inte har med sig sitt röstkort)
- 5) Gula ytterkuvert
- 6) Förtidsröstförteckning (fastställt formulär som tillhandahålls av landskapsregeringen)
- 7) Kandidatlistorna i lagtingsvalet och kandidatlistorna för samtliga kommuners kommunalval
- 8) Landskapsregeringens instruktioner till väljaren om röstning
- 9) En förteckning över samtliga centralvalnämnders postadresser, hittas här: <https://www.val.ax/kontaktuppgifter>
- 10) Skyltar med information om att lokalen är ett förtidsröstningsställe och dess öppettider, exempelvis:
 - Skyltar som tillhandahålls av landskapsregeringen
 - Kommunens egna skyltar
- 11) Av landskapsregeringen utfärdade valstämplar
- 12) Västar för valfunktionärer
- 13) Pennor till väljarna, kulspetspennor rekommenderas
- 14) Kontorsmaterial till valförrättarnas förfogande
- 15) Landskapsregeringens valänvisningar

4.3.2 Justitieombudsmannens avgöranden (statliga val)

- En väljare hade inte kunnat ta sig in i valbåset med rullstol och hade varit tvungen att skriva sin kandidats nummer på valsedel utanför röstningsbåset. Riksdagens justitieombudsman konstaterade i sitt avgörande (6.5.2004) att stadens centralvalnämnd borde ha sett till att förhandsröstningsstället lämpar sig för rullstolsburna personer. Säkerställande av rörelsehindrades valhemlighet (t.ex. med lämpliga skrivunderlag eller skärm) hör till materiellt tryggnad av likabehandling enligt 6 § i grundlagen och rätten att delta enligt 14 § i grundlagen.
- Riksdagens biträdande justitieombudsman konstaterade i sitt avgörande (19.11.2013) att stadens centralvalnämnd hade försummat sina lagenliga förpliktelser att sörja för att ordna en ändamålsenlig hinderfri röstningslokal och för att valhemligheten bevaras på förtidsröstningsstället, och gav centralvalnämnden en anmärkning med anledning av det lagstridiga förfarandet. Vid kommunalvalet 2012 (rikets) blev rullstolsburna väljare på förhandsröstningsställen tvungna att rösta så att i deras

famn placerades ett fristående skrivunderlag, som hölls upp av valfunktionären. Centralvalnämnden medgav i sin utredning, att det på förhandsröstningsstället (entréhallen i en butik) inte fanns tillräckligt med utrymme för att placera in ett lämpligt hinderfritt röstningsbås.

- Riksdagens justitieombudsman konstaterade i sitt beslut (11.12.2015) att
 - a. om förhandsröstningsstället inte är hinderfritt bör väljarna informeras om detta och att
 - b. ett fristående skrivunderlag som placeras i väljarens famn inte tryggar bevarandet av valhemligheten. Detta förfarande uppfyller inte det centrala kravet på valhemlighet, det vill säga att väljaren kan fylla i sin röstsedel i skydd för andras blickar.

4.4 Vidarebefordran av ytterkuvert och daglig rapportering förbereds

Enligt 73 § vallagen ska valförrättaren vid ett allmänt förtidsröstningsställe på Åland eller valbestyrelsen utan dröjsmål se till att de ytterkuvert som är riktade till centralvalnämnden i den egna kommunen tillställs centralvalnämnden på det sätt som den har anvisat, samt att de ytterkuvert som är riktade till andra centralvalnämnder omedelbart skickas till dem per post eller på något annat tillförlitligt sätt. **Centralvalnämnden ska därför i god tid inför valet informera valförrättarna och valbestyrelsen i den egna kommunen om hur postningen ska skötas.**

Centralvalnämnden ska även meddela valförrättarna och valbestyrelserna i den egna kommunen hur den dagliga rapporteringen av antalet förtidsröstande i lagtingsvalet (se kap. 5.3.4 och 6.3.3 i denna anvisning) ska skötas. Rapporteringen kan skötas centralt inom kommunen.

4.5 Brevröstning

Enligt 74 § vallagen ska den som har för avsikt att förtidsrösta per brev skriftligen beställa brevröstningshandlingar hos landskapsregeringen. Beställningen ska göras personligen på en särskild blankett eller på något annat sätt som säkert fastställer beställarens identitet. Handlingarna kan beställas tidigast tre månader före valdagen (**i valet 2023: 15 juli**) men beställningen ska ha kommit in till landskapsregeringen senast den femte dagen före valdagen (**10 oktober**).

Brevröstningshandlingar kan i valet 2023 beställas elektroniskt via val.ax (på denna sida kommer **den 15 juli att finnas information om elektronisk beställning och beställning via pappersblankett**: <https://www.val.ax/valjare/hur-rostar-jag/fortidsrosta-brev>). Eftersom beställning av brevröstningshandlingar tidigare gjordes direkt från kommunerna är det **bra om kommunerna kan informera om var beställningarna kan göras.**

Den kommunala centralvalnämnden ska i enlighet med 75 § 3 mom. vallagen göra upp en förteckning över väljare som sänder in brevröstningshandlingar. Centralvalnämnden kan delegera denna uppgift till en av nämnden utsedd person (t.ex. sekreteraren). Förteckningarna är inte offentliga förrän röstningen har avslutats på valdagen.

Enligt 76 § vallagen får förtidsröstning per brev ske tidigast den 27 dagen före valdagen (**måndagen den 18 september när kandidatlistorna fastställts**). Brevröster vars följebrev är daterade tidigare lämnas obeaktade av centralvalnämnden. För att kunna beaktas måste brevröstningshandlingarna ha kommit till den kommunala centralvalnämnden **senast klockan 19 fredagen före valdagen** (13 september).

4.6 Centralvalnämndens behandling av inkomna förtidsröstningshandlingar

4.6.1 Förtidsröstningens ytterkuvert

Förtidsröstningens ytterkuvert inkommer till den kommunala centralvalnämnden från:

- 1) de allmänna förtidsröstningsställena på Åland,
- 2) valbestyrelserna,
- 3) landskapsregeringen (förtidsröstningen utanför Åland och väljare som beställer brevröstningen på särskild begäran enligt 75 § 2 mom. vallagen), samt
- 4) direkt från väljare som brevröstar.

Om ett ytterkuvert har adresserats till fel centralvalnämnd ska den centralvalnämnd som mottar ytterkuvertet omedelbart vidarebefordra det till rätt centralvalnämnd.

De ytterkuvert för förtidsröstning som har inkommit (och adresserats till centralvalnämnden) samt deras innehåll ska **hållas i säkert förvar så att obehöriga inte har tillträde till förvaringsplatsen**.

4.6.2 Granskningsförfarande

Enligt 61 § vallagen ska den kommunala centralvalnämnden senast klockan **19 fredagen den 13 oktober** hålla sammanträde och då granska de förtidsröstningshandlingar som har kommit in till nämnden.

Det är skäl att de kommunala centralvalnämnderna i **god tid före utgången av förtidsröstningstiden börjar granska förtidsröstningshandlingarna** för att eventuella feladresserade kuvert ska kunna skickas till rätt kommun inom den stipulerade tiden. Centralvalnämnden kan få reda på rätt mottagare genom att kontrollera den röstades uppgifter i rösträttsregistret. Kontrollen kan göras hos landskapsregeringens valinformation.

Rösträttsregistret vinner laga kraft den 16 dagen före valdagen, det vill säga **fredagen den 29 september 2023 kl. 12**. Förtidsröstningen inleds dagen därpå. Eftersom ett fungerande system för anteckning av förtidsröster direkt i rösträttsregistret inte kommer att tillämpas vid dessa val, kommer vallängden att sändas till de kommunala centralvalnämnderna snarast efter det att rösträttsregistret har vunnit laga kraft. **Så snart den kommunala centralvalnämnden har erhållit vallängderna kan behandlingen av inkomna förtidsröstningsförsändelser inledas.**

Centralvalnämnden får själv avgöra hur den i praktiken utför granskningen av förtidsröstningshandlingarna. Detta beror i första hand på hur mycket förtidsröstningshandlingar som kommer in till centralvalnämnden. Om det kan förväntas att antalet handlingar som inkommer för granskning är litet, kan en beslutsför centralvalnämnd själv granska alla handlingar vid ett eller flera sammanträden. Däremot om antalet handlingar

som inkommer för granskning är stort, kan centralvalnämnden bestämma att centralvalnämndens sekreterare tillsammans med den biträdande personalen kan utföra en preliminär granskning av handlingarna före centralvalnämndens behandling, i enlighet med centralvalnämndens anvisningar. Centralvalnämnden behöver då fatta ett beslut om att sekreteraren och övrig namngiven personal utför en preliminär granskning och hur den här preliminära granskningen ska utföras.

Centralvalnämnden ansvarar för att den preliminära granskningen skötts korrekt. Centralvalnämnden ska fästa särskild uppmärksamhet vid granskningsförfarandets säkerhet och tillförlitlighet. Förfarandet ska vara sådant att det inte ger anledning till något som helst tvivel om att det har skötts på korrekt sätt. Alla risker för oegentligheter bör uteslutas. Detta innebär t.ex. att:

- 1) minst två personer alltid ska vara samtidigt närvarande när handlingar behandlas,
- 2) personerna som utför granskningen inte har tillgång till oanvända valhandlingar eller valstämplar, samt
- 3) att lokalen där granskningen utförs är tillräckligt öppen så att granskningen kan övervakas.

När centralvalnämnden fattar beslut som hänför sig till granskningen, t.ex. att handlingar ska lämnas obeaktade, ska den vara beslutsför. Beslut kan inte fattas om inte centralvalnämnden är beslutsför (t.ex. vid en preliminär granskning). Protokoll ska föras över centralvalnämndens sammanträden.

4.6.3 Vallängderna

Som nämnts ovan vinner rösträttsregistret laga kraft fredagen den 29 september kl. 12.00. Efter det skrivs vallängderna ut ur rösträttsregistret och landskapsregeringen skickar vallängderna till kommunerna. Vallängden är gemensam för lagtingsvalet och kommunalvalet. Vallängden skrivs ut röstningsområdesvis och innehåller endast personer som är röstberättigade i antingen 1) både lagtingsvalet och kommunalvalet, 2) endast lagtingsvalet eller 3) endast kommunalvalet.

Vallängden innehåller uppgifter om:

- Kommun
- Röstningsområde
- Samtliga röstberättigade i alfabetisk ordning
- Personbeteckning
- Anteckningar som har gjorts om personen i rösträttsregistret, vilka kan vara:
 - Att personen har avlidit efter att rösträttsregistret upprättats
 - Att personen har framställt ett rättelseyrkande angående rösträttsregistret
 - Om personen saknar rösträtt enligt en korrigerig av en oriktig anteckning som centralnämnden för lagtingsval har gjort
 - Om det gjorts en spärrmarkering med stöd av 36 § i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (FFS 661/2009)

Vallängden innehåller rutor där den kommunala centralvalnämnden (förtidsröstningen) eller valnämnden (valdagen) kan kryssa för om väljaren utövat sin rösträtt på valdagen eller genom förtidsröstning för respektive val. **Om väljaren har röstat fylls rutan med ett "X".**

Om en väljare inte är röstberättigad i antingen lagtingsvalet eller kommunalvalet är rutorna färdigt ifyllda med streck (- - -). Väljaren kan då inte rösta i antingen lagtingsvalet eller kommunalvalet. Om en person inte är röstberättigad i något av valen finns personen helt enkelt inte med i vallängden (den som på valdagen för valnämnden kan uppvisa ett beslut av Ålands förvaltningsdomstol eller Högsta förvaltningsdomstolen om att personen är röstberättigad ska dock tillåtas rösta även om personen inte finns med i vallängden).

Enligt 30 § 5 mom. blir **vallängderna offentliga när valförrättningen har avslutats på valdagen** (efter kl. 20.00). **Bortsett från** om det för en person i vallängden finns en spärrmarkering enligt 36 § i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (FFS 661/2009) (utmärkt med ett stort "S" i vallängden). Uppgiften om var denna person bor, d.v.s. att han eller hon hör till ett visst röstningsområde inom en viss kommun, vilket framgår av vallängden är enligt 21 § 4 och 21 punkterna offentlighetslagen (2021:79) för Åland sekretessbelagda.

När vallängderna blir offentliga ska de kommunala valmyndigheterna se till att uppgifterna för en sådan person som omfattas av en spärrmarkering inte lämnas till utomstående. Syftet med spärrmarkeringen i vallängden är därmed att se till att utomstående inte ur vallängden får reda på var en person som omfattas av en spärrmarkering bor.

Vallängden ska i enlighet med 93 § 2 mom. arkiveras efter valet.

4.6.4 Granskning av förtidsröstningshandlingar som inkommit från allmänna förtidsröstningsställen och inrättningar (gula ytterkuvert)

1) Granskning av adressfältet

- Kontrollera alltid först, innan kuvertet öppnas, att det inkomna ytterkuvertet uttryckligen är adresserat till centralvalnämnden i din kommun. Om ja – fortsätt till steg 2. Om nej – skicka omedelbart ytterkuvertet vidare till rätt kommun.

2) Kontrollera om försändelsen inkommit för sent

- Förtidsröstningsförsändelser som inkommer för sent till den kommunala centralvalnämnden (efter kl. 19.00 fredagen den 13 oktober) ska lämnas obeaktade.
- Om en röstning lämnas obeaktad får inte valkuvertet öppnas. Det ska antecknas på ytterkuvertet att försändelsen har lämnats obeaktad och vilket datum och klockslag försändelsen inkommit till centralvalnämnden.

3) Öppnande av ytterkuvertet samt granskning av följbrevet och valkuvertet

- Öppna ytterkuvertet och kontrollera om följbrevet eller röstkortet är undertecknat av en valförrättare eller en valbestyrrelsens ordförande.
- Om det visar sig att ytterkuvertet inte innehåller några valkuvert ska det inte antecknas i vallängden att personen har röstat.
- Ett valkuvert som är öppet ska med bevarande av valhemligheten tillslutas (t.ex. om det ser ut som att valkuvertet har slutits på det sätt som anges men öppnat sig på grund av bristfällig limning eller motsvarande).

- **Obs! I detta skede får inte följebrev/röstkort och valkuvert skiljas åt, dessa åtskiljs först när följebrevet/röstkortet kan godkännas enligt nedan.**

4) Förtidsröstningen godkänns eller lämnas obeaktad

- Enligt 61 § 1 mom. vallagen ska en förtidsröstning lämnas obeaktad om:
 1. förtidsröstningsförsändelsen inkommer för sent,
 2. den som har förtidsröstat bevisligen har avlidit,
 3. den som har förtidsröstat inte är införd i vallängden såsom röstberättigad,
 4. följebrevet är så bristfälligt eller otydligt att det inte kan utredas vem väljaren är, samt om
 5. valkuvertet är försett med en obehörig anteckning.
- Obs! En obetydlig eller oväsentlig bristfällighet eller oklarhet i följebrevet som beror på ouppmärksamhet ska i allmänhet inte leda till att förtidsröstningen lämnas obeaktad. Det är centralvalnämndens uppgift att i varje enskilt fall avgöra saken.
- Notera i centralvalnämndens protokoll hur många och varför förtidsröstningsförsändelser lämnas obeaktade.
- Om ovannämnda grunder för ogiltighet inte uppfylls ska förtidsröstningen godkännas. **Den kommunala centralvalnämnden antecknar då i vallängden i vilket eller vilka val väljaren har utövat sin rösträtt.** Kontrollera särskilt att väljaren är röstberättigad i både lagtings- och kommunalval om ytterkuvertet innehåller både ett valkuvert för lagtingvalet och ett valkuvert för kommunalvalet.

5) Sortera och räkna valkuverten

- Valkuvert gällande lagtingsval och kommunalval ska sorteras separat för sig enligt röstningsområde (i det här skedet kan följebrev och valkuvert skiljas åt).
- Räkna ihop antalet godkända valkuvert enligt röstningsområde i respektive val och anteckna det i protokollet. **Kontrollera antalet mot de anteckningar som har gjorts i vallängden.** Antalet noteras skilt för kvinnor och män. Antalet förtidsröstande kvinnor och män ska anges i valprotokollet från varje röstningsområde.
- Förvara de godkända valkuverten sorterade enligt val och röstningsområde.
- Förvara följebreven åtskilt från valkuverten och sorterade efter röstningsområde inför eventuella granskningar.
- Centralvalnämnden ska meddela antalet förtidsröstande (samtliga förtidsröstande, både "vanliga" förtidsröster och brevröster) till varje valnämnd i kommunen (inom det egna röstningsområdet). **Centralvalnämnden bör beakta att vallängderna inte är offentliga förrän valförrättningen har avslutats. Detta gäller även uppgifter om röstning.**

4.6.5 Granskning av förtidsröstningshandlingar som inkommit per brev (blåa ytterkuvert)

1) Granskning av adressfältet

- Kontrollera alltid först, innan kuvertet öppnas, att det inkomna ytterkuvertet uttryckligen är adresserat till centralvalnämnden i din kommun. Om ja – fortsätt till steg 2. Om nej – skicka omedelbart ytterkuvertet vidare till rätt kommun.

2) Kontrollera om försändelsen inkommit för sent eller skickats för tidigt

- Förtidsröstningsförsändelser som inkommer för sent till den kommunala centralvalnämnden (efter kl. 19.00 fredagen den 13 oktober) ska lämnas obeaktade.
- Det ska även kontrolleras att brevrösten inte skickats tillbaka till Åland innan den 18 september. Om så har skett ska brevrösten lämnas obeaktad.
- Om en röstning lämnas obeaktad får inte valkuvertet öppnas. Det ska antecknas på ytterkuvertet att försändelsen har lämnats obeaktad och vilket datum och klockslag försändelsen inkommit till centralvalnämnden.

3) Öppnande av ytterkuvertet samt granskning av följbrevet och valkuvertet

- Öppna ytterkuvertet och kontrollera om följbrevet eller röstkortet är undertecknat av väljaren.
- **Obs! I detta skede får inte följbrev/röstkort och valkuvert skiljas åt, dessa åtskiljs först när följbrevet/röstkortet kan godkännas enligt nedan.**

4) Förtidsröstningen godkänns eller lämnas obeaktad

- Enligt 61 § 1 mom. vallagen ska en förtidsröstning lämnas obeaktad om:
 1. förtidsröstningsförsändelsen inkommer för sent,
 2. den som har förtidsröstat bevisligen har avlidit,
 3. den som har förtidsröstat inte är införd i vallängden såsom röstberättigad,
 4. följbrevet är så bristfälligt eller otydligt att det inte kan utredas vem väljaren är, samt om
 5. valkuvertet är försett med en obehörig anteckning.
- Obs! En obetydlig eller oväsentlig bristfällighet eller oklarhet i följbrevet som beror på ouppmärksamhet ska i allmänhet inte leda till att förtidsröstningen lämnas obeaktad. Det är centralvalnämndens uppgift att i varje enskilt fall avgöra saken.
- Notera i centralvalnämndens protokoll hur många och varför förtidsröstningsförsändelser lämnas obeaktade.
- Om ovannämnda grunder för ogiltighet inte uppfylls ska förtidsröstningen godkännas. **Den kommunala centralvalnämnden antecknar då i vallängden i vilket eller vilka val väljaren har utövat sin rösträtt.** Kontrollera särskilt att väljaren är röstberättigad i både lagtings- och kommunalval om ytterkuvertet innehåller både ett valkuvert för lagtingvalet och ett valkuvert för kommunalvalet.

5) Öppnandet av valkuverten med bevarande av valhemligheten

- Den kommunala centralvalnämnden ska med bevarande av valhemligheten (detta steg är extra känsligt och varsamhet är av största vikt) bryta godkända valkuvert, ta ut den hopvikta valsedeln **utan att öppna den**, stämpla valsedeln med av landskapsregeringen utfärdad valstämpel och därefter innesluta valsedeln i ett nytt valkuvert.
- Om ett valkuvert innehåller både en valsedel för lagtingsvalet och en för kommunalvalet, läggs valsedlarna i skilda valkuvert efter stämplingen.

6) Sortera och räkna valkuverten

- Valkuvert gällande lagtingsval och kommunalval ska sorteras separat för sig enligt röstningsområde (i det här skedet kan följebrev och valkuvert skiljas åt).
- Räkna ihop antalet godkända valkuvert enligt röstningsområde i respektive val och anteckna det i protokollet. **Kontrollera antalet mot de anteckningar som har gjorts i vallängden.** Antalet noteras skilt för kvinnor och män. Antalet förtidsröstande kvinnor och män ska anges i valprotokollet från varje röstningsområde.
- Förvara de godkända valkuverten sorterade enligt val och röstningsområde (brevrösterna sammanblandas i det här skedet med övriga förtidsröster).
- Förvara följebreven åtskilt från valkuverten och sorterade efter röstningsområde inför eventuella granskningar.
- Observera även att den kommunala centralvalnämnden i enlighet med 75 § 3 mom. vallagen ska göra upp en förteckning över väljare som sänder in brevröstningshandlingar. Förteckningarna är inte offentliga förrän röstningen har avslutats på valdagen.
- Centralvalnämnden ska meddela antalet förtidsröstande (samtliga förtidsröstande, både "vanliga" förtidsröster och brevröster) till varje valnämnd i kommunen (inom det egna röstningsområdet).
Centralvalnämnden bör beakta att vallängderna inte är offentliga förrän valförrättningen har avslutats. Detta gäller även uppgifter om röstning.

4.6.6 Hantering av valkuvert i lagtingsvalet

Den kommunala centralvalnämnden ska **skicka de valkuvert från förtidsröstningen som gäller lagtingsvalet till centralnämnden för lagtingsval i en förseglad försändelse.** Valkuverten ska skickas på det sätt och inom den tid som centralnämnden för lagtingsval bestämmer (beslutet meddelas i ett senare skede). Notera följande:

- **Ingen notering eller anteckning får göras på valkuverten.**
- **Valkuverten ska packas per röstningsområde och antalet kuvert ska anges på försändelsen.**

Valkuverten ska förvaras oöppnade på ett säkert ställe till de skickas till centralnämnden för lagtingsval för räkning.

4.6.7 Hantering av valkuvert i kommunalvalet

Den kommunala centralvalnämnden ska förvara de valkuvert som gäller kommunalvalet på ett säkert sätt fram tills valdagen den 15 oktober. Enligt 65 § 1 mom. vallagen får räkningen av förtidsrösterna påbörjas tidigast **klockan 9.00 på valdagen.** Resultatet av räkningen av förtidsrösterna får inte offentliggöras förrän valförrättningen är avslutad klockan 20 på valdagen.

Enligt 64 § 2 mom. vallagen ska den kommunala centralvalnämnden vid sitt sammanträde fredagen före valdagen (13 oktober), **om 25 personer eller färre har förtidsröstat i kommunalvalet i kommunen,** besluta att förtidsrösterna ska granskas och räknas av centralvalnämnden tillsammans med valsedlarna från ett av kommunens röstningsområden.

Om ett beslut enligt 64 § 2 mom. fattas ska centralvalnämnden informera den berörda valnämnden om beslutet. Efter avslutad röstning på valdagen ska valsedlarna, med bevarande av valhemligheten, tas ut ur valurnan och räknas samt läggas i ett omslag. Valnämndens ordförande och viceordförande, eller någondera

av dem tillsammans med en annan medlem, ska omedelbart lämna valsedlarna till den kommunala centralvalnämnden. En anteckning om förfarandet ska göras i valprotokollet.

4.7 Checklista för den kommunala centralvalnämnden rörande förtidsröstningen

Vad?	När?	Avklarat:
Utse minst två valförrättare per förtidsröstningsställe i kommunen	I god tid inför förtidsröstningen	
Se till att kommunens valfunktionärer får tillräcklig utbildning	I god tid inför förtidsröstningen	
Förbered förtidsröstningsställena (lokalerna) och valmaterialet	I god tid inför förtidsröstningen	
Informera valförrättarna och valbestyrelserna om hur vidarebefordringen av ytterkuverten och den dagliga rapporteringen ska skötas	I god tid inför förtidsröstningen	
Gör upp en förteckning över väljare som sänder in brevröstningshandlingar	Kontinuerligt	
Eventuellt beslut om att preliminär granskning av förtidsröstningsförsändelserna ska göras av sekreteraren med personal	I god tid inför förtidsröstningen	
Granska inkomna förtidsröstningshandlingar kontinuerligt efter att vallängden erhållits	Senast efter kl. 19.00 fredagen den 13 oktober	
Skicka valkuverten i lagtingsvalet till centralnämnden för lagtingsval på det sätt som centralnämnden för lagtingsval beslutar	Senast lördagen den 14 oktober, närmare instruktioner kommer	
Förvara valkuverten i kommunalvalet på ett säkert sätt fram tills valdagen	Kontinuerligt	
Fatta eventuellt ett beslut om att förtidsrösterna i kommunalvalet ska räknas tillsammans med valdagsrösterna (om 25 personer eller färre har förtidsröstat i kommunen)	Efter kl. 19.00 fredagen den 13 oktober	

5 Valförrättarna på förtidsröstningsställets uppgifter

5.1 Allmän information om valförrättarnas uppdrag

Förtidsröstningen vid ett allmänt förtidsröstningsställe sköts av valförrättare. Den kommunala centralvalnämnden utser minst två valförrättare för varje förtidsröstningsställe. I vallagen ställs inte några särskilda behörighetsvillkor för en valförrättare. Till valförrättare kan således förordnas vem som helst som är förmögen att utföra uppgiften och som har fyllt 18 år. Enligt 15 § vallagen kan den som är kandidat i lagtings- eller kommunalvalet inte vara valförrättare. En kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar får inte heller vara valförrättare.

Enligt 67 § vallagen ska det alltid finnas minst två valförrättare närvarande under hela den tid som förtidsröstningsstället är öppet (det är givetvis möjligt att gå ifrån kortare stunder för t.ex. toalettbesök och motsvarande). Valförrättarnas uppdrag får inte anförtros åt någon som inte utsetts till valförrättare på förtidsröstningsstället. **Det är därför viktigt att det utses fler än två valförrättare för varje förtidsröstningsställe**, detta med tanke på sjukdom och annat motsvarande som plötsligt kan uppstå.

En valobservatör som utsetts av landskapsregeringen, av en behörig nordisk myndighet eller av ett behörigt internationellt organ har rätt att närvara när valförrättarna utför sitt uppdrag.

Det är möjligt att media eller även enskilda väljare begär att få fotografera röstningen vid ett förtidsröstningsställe. Valförrättaren ska i varje enskilt fall bedöma om fotografering kan tillåtas. Fotograferingen får inte på något sätt äventyra valhemligheten eller ordningen på förtidsröstningsstället.

5.2 Förtidsröstningsstället förbereds

5.2.1 Lokaler och valmaterial

Enligt 53 § 2 mom. vallagen ansvarar den kommunala centralvalnämnden för förtidsröstningsställena i kommunen (valförrättarna kontrollerar dock att nedanstående har beaktats vid det egna förtidsröstningsstället). **Följande ska beaktas i förberedelserna:**

- Förtidsröstningsstället ska vara tillgängligt för alla väljare utan hjälp
 - Det måste vara möjligt att komma in i lokalen även för exempelvis en rullstolsburen person utan särskild hjälp. Även i övrigt ska lokalen vara utformad så att personer med olika slag av funktionsnedsättning kan utöva sin rösträtt utan hinder.
- Förtidsröstningsstället ska ha ett utrymme som är lämpligt för röstningen. Det ska finnas tillräckligt med plats också för väljare som inväntar sin tur.
- I lokalerna ska finnas valskärmar som garanterar att valhemligheten skyddas. Sammanställningarna av kandidatlistor för vardera valet ska finnas tillgängliga. Det ska vara tydligt för väljarna vilka kandidater som är uppställda i respektive val.

- Det är också viktigt att se till att personer med funktionshinder har ändamålsenliga möjligheter att rösta bekvämt och ostört, t.ex. vid ett särskilt avskärmat bord där man sittande kan fylla i valsedel. En väljare måste inte fylla i sin valsedel innanför en skärm, men det ska göras på ett sådant sätt att valhemligheten är tryggad.

Följande valmaterial ska finnas på förtidsröstningsstället:

- 1) Vita valsedlar för lagtingsval
- 2) Gröna valsedlar för kommunalval
- 3) Valkuvert
- 4) Följebrevsblanketter (som används om väljaren inte har med sig sitt röstkort)
- 5) Gula ytterkuvert
- 6) Förtidsröstförteckning (fastställt formulär som tillhandahålls av landskapsregeringen)
- 7) Kandidatlistorna i lagtingsvalet och kandidatlistorna för samtliga kommuners kommunalval
- 8) Landskapsregeringens instruktioner till väljaren om röstning
- 9) En förteckning över samtliga centralvalnämnders postadresser, hittas här:
<https://www.val.ax/kontaktuppgifter>
- 10) Skyltar med information om att lokalen är ett förtidsröstningsställe och dess öppettider, exempelvis:
 - a. Skyltar som tillhandahålls av landskapsregeringen
 - b. Kommunens egna skyltar
- 11) Av landskapsregeringen utfärdade valstämplar
- 12) Västar för valfunktionärer
- 13) Pennor till väljarna, kulspetspennor rekommenderas
- 14) Kontorsmaterial till valförrättarnas förfogande
- 15) Landskapsregeringens valänvisningar

Valförrättarnas västar

Landskapsregeringen har tagit fram västar som ska användas av valförrättarna vid förtidsröstningsställena för att skilja valförrättarna från övriga personer. Syftet med västarna är även att tydliggöra för väljaren vilka som är valfunktionärer.

5.2.2 Att tänka på vid utformning av förtidsröstningsstället

På förtidsröstningsstället ska placeras ett tillräckligt antal stationer för kontroll av identiteten och givande av valsedlar, tillräckligt många valbås/valskärmar samt mottagningspunkter för röstningen.

Utrymmet ska dimensioneras och ordnas så att det uppstår så lite rusning och köer som möjligt. Om det ändå uppstår köer, är det viktigt att köandet ordnas på ett tryggt sätt och så att avstånden hålls samt att det inte stör röstningen eller förorsakar oskäligt besvär för väljaren. Köerna kan också styras utanför förtidsröstningsstället. Att köandet ordnas på ett lämpligt sätt är särskilt viktigt i det skede då väljarna efter att ha röstat köar till den valförrättare som tar emot valsedlarna. Valförrättaren ska då övervaka att valhemligheten och säkerhetsavstånden för dem som köar kan bevaras. Det bästa sättet att undvika att det uppstår köer och rusning är att det på förtidsröstningsstället finns tillräckligt många valförrättare, i synnerhet vid stationen där valsedlar tas emot.

I valbåset/bakom valskärmarna ska placeras sammanställningen av kandidatlistorna för lagtingsvalet och kommunalvalet i den kommun förtidsröstningsstället finns samt en penna, landskapsregeringens instruktioner till väljaren om röstning och vid behov exempelvis ett förstöringsglas.

Sammanställningarna av kandidatlistorna för andra kommuner ska placeras någon annanstans vid förtidsröstningsstället så att väljarna lätt kan ta del av dem.

Ifyllandet av följebrevet är inte hemligt. **Väljarna får inte fylla i följebrevet i valbåset/bakom valskärmarna, utan det är bäst att ordna det så att följebreven fylls i vid en kundbetjäningsskiva.** Vid behov kan ett separat bord eller någon annan plats reserveras för ifyllandet av följebreven.

5.3 Genomförande av förtidsröstningen

5.3.1 Dagliga kontrollrutiner

Varje förtidsröstningsdag ska valförrättaren innan förtidsröstningen börjar kontrollera att

- 1) allting är i sin ordning i lokalen: informationsskyltarna och valbåsen/valskärmarna finns på lämpliga ställen, pennor och sammanställningen av kandidatlistorna finns i båsen osv.
- 2) det finns tillräckligt med valhandlingar och att de är på rätt ställe,
- 3) det vid förtidsröstningsstället inte finns sådana försändelser, reklam eller annat material som inte får delas ut på ett förtidsröstningsställe eller finnas framlagda där.

5.3.2 Allmänna bestämmelser

- **Ordningen på förtidsröstningsstället**

Enligt 53 § vallagen får det inte i eller omedelbart utanför förtidsröstningsstället hållas tal, publiceras eller delas ut tryckta eller skrivna upprop eller bedrivs någon annan aktivitet som utsätter väljarna för påverkan eller försök därtill, eller som inskränker deras valfrihet på något sätt. Valförrättarna har rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen och trygga att valförrättningen fortgår ostörd, vid behov kan polis tillkallas. Det är skäl att hålla uppsikt över valbåsen och med jämna mellanrum kontrollera att det inte görs åverkan på kandidatlistor eller annan utrustning.

- **Ifyllande av valsedel och rätt att få nya valsedlar**

I enlighet med 55 § vallagen ska anteckningen på valsedeln göras innanför en valskärm eller på något annat sätt som garanterar att valhemligheten bevaras. Väljaren har rätt att på begäran få nya valsedlar. Väljaren ska då riva sönder de först utgivna valsedlarna under valförrättarnas uppsikt.

- **Rätt att ha ett biträde**

En väljare ska enligt 56 § vallagen avge sin röst personligen. På begäran ska dock valförrättaren bistå vid röstningen. En väljare vars förmåga att göra en anteckning på valsedeln försvåras på grund av en funktionsnedsättning, sjukdom eller kroppsskada får vid röstningen anlita den person han eller hon själv önskar som biträde. En uppställd kandidat eller en kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar får inte vara biträde. Den som bistår en väljare är skyldig att samvetsgrant följa väljarens anvisningar och ska hemlighålla vad han eller hon har fått veta i samband med röstningen.

- **Identifiering**

Alla väljare ska enligt 69 § vallagen kunna styrka sin identitet. Väljaren ska i regel kunna uppvisa en handling som styrker identiteten, t.ex. pass, identitetsbevis eller körkort. En sådan handling ska dock inte ovillkorligen krävas av väljaren om hans eller hennes identitet kan säkerställas på annat sätt, t.ex. om valförrättaren känner väljaren.

Diskrimineringsombudsmannen (i Finland) har i samband med de statliga valen rekommenderat att man vid identifiering av en person som använder huvudduk iakttar följande villkor:

- Det får inte krävas att huvudduken kläs av i större omfattning än vad som är nödvändigt för identifiering.
- Huvudduken ska vid behov kunna kläs av så att enbart en valfunktionär av samma kön är närvarande.
- Huvudduken ska kunna kläs av i skydd för andras blickar.

- **Rätt att rösta vid stängning**

En väljare som anländer till förtidsröstningsstället innan stängningen men som ännu inte har hunnit avlägga sin röst (t.ex. på grund av kö) har rätt att rösta även om förtidsröstningsstället har stängt. Om det är kö utanför förtidsröstningsstället vid stängning ska om möjligt väljarna släppas in till förtidsröstningsstället och därefter kan dörrarna stängas.

5.3.3 Stegen vid förtidsröstningen

Röstningsproceduren finns beskriven i vallagens 69-73 §. Rösträttsregistret är inte i bruk under förtidsröstningstiden.

1) Väljaren identifierar sig och erhåller valsedlar

- Väljaren ska erhålla valsedlar för det eller de val den säger sig ha rösträtt i (rösträtten kontrolleras i efterhand av den kommunala centralvalnämnden). **Väljaren ska maximalt få en vit valsedel (lagtingsval) och en grön valsedel (kommunalval).** Aldrig fler valsedlar än det. Väljaren ska endast få ytterligare valsedlar på begäran och då ska de tidigare valsedlarna förstöras under valförrättarens uppsikt.
- Om röstkortet kan visas upp finns uppgift om rösträtten på det, men väljarens önskemål ska alltid tillgodoseas. Detta eftersom uppgiften på röstkortet kan ha blivit ändrad till följd av ett rättelseyrkande.
- **Obs! En väljare kan välja att förtidsrösta i endast ett val trots att väljaren är röstberättigad i båda valen.**

2) Väljaren gör röstningsanteckningen på valsedeln

- Anteckningen på valsedeln ska göras innanför ett valbås/valskärm eller på något annat sätt som garanterar att valhemligheten bevaras.
- Väljaren ska därefter vika ihop valsedlarna så att anteckningen på valsedeln inte syns.

3) Valsedlarna stämplas och inneslutas i valkuverten

- När väljaren har gjort sin anteckning på valsedeln och vikt ihop den så visar han eller hon upp den för valförrättaren för stämpling. Samtliga valsedlar ska stämplas med landskapsregeringens valstämpel.

- Omedelbart därefter ska väljaren innesluta valsedel/valsedlarna i valkuvertet i valförrättarens åsyn. **OBS! Det är mycket viktigt att endast en valsedel sätts i ett valkuvert (har väljaren alltså en valsedel för lagtingsvalet och en valsedel för kommunalvalet ska dessa läggas i skilda valkuvert), detta eftersom valkuvert med fler än en valsedel enligt vallagen är ogiltiga.**
- Valkuvertet/valkuverten ska tillslutas.
- Valstämpeln som ska användas ser ut så här:



4) Väljaren undertecknar följebrevet

- Väljaren ska underteckna följebrevets försäkran om att han eller hon personligen och med bevarande av valhemligheten har fyllt i valsedeln, fått den stämplad och lagt den i valkuvertet som därefter tillslutits.
- Följebrevet riktas till den kommunala centralvalnämnden i den kommun där väljaren är röstberättigad.
- Röstkortet kan användas som följebrev om väljaren har det med till förtidsröstningsstället.
- Obs! Om väljaren inte har sitt röstkort med och inte är säker på till vilken kommunal centralvalnämnd försändelsen ska skickas, kan valförrättaren, eller väljaren själv, kontrollera det genom att kontakta Valinformationen (tel. 0457 3500 629).

5) Valförrättaren antecknar uppgifter om väljaren i förteckningen över förtidsröstande

- Obs! Förteckningen är inte offentlig förrän röstningen har avslutats på valdagen.
- I förteckningen antecknas uppgift om väljarens namn, hemkommun, datum för förtidsröstningen och i vilket eller vilka val väljaren förtidsröstat.

6) Valförrättarens underskrift

- Valförrättaren ska i följebrevet eller på röstkortet intyga att röstningen skett på föreskrivet sätt.
- Ytterligare ska datum och förtidsröstningsställets namn antecknas (t.ex. Kommungården i Hammarland, Mariehamns postkontor...osv.)

7) Valkuverten och följebrevet eller röstkortet läggs i det gula ytterkuvertet

- Valkuvertet/kuverten och följebrevet eller röstkortet ska därefter inneslutas i ytterkuvertet, som tillsluts.
- **Obs! Adressen till den kommunala centralvalnämnden ska synas i det gula ytterkuvertets fönster.**

8) Förvaring tills vidarebefordring

- Valförrättaren ska omsorgsfullt och på ett tillförlitligt sätt förvara de ytterkuvert som han eller hon har i sin besittning tills vidarebefordran genomförs.

Kort sammanfattning av stegen vid förtidsröstningen:

- 1) Väljaren identifierar sig och erhåller valsedlar.
- 2) Väljaren röstar i valbåset/bakom valskärmarna.
- 3) Valsedlarna stämplas och innesluts i valkuvert.
- 4) Följebrevet/röstkortet undertecknas och väljaren registreras i förteckningen över förtidsröstande.
- 5) Valkuverten, följebrevet/röstkortet innesluts i det gula ytterkuvertet.
- 6) Väljaren lämnar förtidsröstningsstället.

5.3.4 Dagliga rutiner för avslutande av förtidsröstningen

- 1) Ytterkuvert som är riktade till den kommunala centralvalnämnden i den egna kommunen ska tillställas centralvalnämnden på det sätt som den har anvisat.
- 2) Ytterkuvert som är riktade till andra centralvalnämnder ska dagligen skickas till dessa med post eller på något annat tillförlitligt sätt. Åland Post ska per e-post informeras om alla postningar (tina.hietanen-rauttu@alandpost.com) **Obs! Ytterkuverten ska skickas så att de har inkommit till alla kommunala centralvalnämnder senast fredagen den 13 oktober kl. 19.00.**
- 3) Utgående från förteckningen över förtidsröstande ska valförrättarna dagligen skicka e-post med information om antalet förtidsröstande i lagtingsvalet vid det egna förtidsröstningsstället till valinfo@regeringen.ax

5.4 Förtidsröstningen vid förtidsröstningsstället avslutas

Då förtidsröstningen har avslutats på ett allmänt förtidsröstningsställe (den sista dagen när förtidsröstningsstället är öppet) ska alla återstående handlingar returneras till kommunens kommunala centralvalnämnd. Särskilt viktigt är det att alla valstämplar återlämnas.

5.5 Sammanfattning av valförrättarens uppgifter

Valförrättaren på förtidsröstningsstället ska:

- förbereda förtidsröstningsstället för röstning,
- se till att allt material som behövs för röstningen finns på plats,
- se till att förtidsröstningen förlöper som den ska,
- övervaka ordningen på förtidsröstningsstället,
- på begäran fungera som valbiträde,
- efter varje förtidsröstningsdag se till att ytterkuverten vidarebefordras
- se till att rapportering görs till Åland Post och landskapsregeringen (valinfo@regeringen.ax), samt
- se till att handlingar returneras efter avslutad förtidsröstning.

6 Valbestyrelsen vid en inrättnings uppgifter

6.1 Allmän information om valbestyrelsens uppdrag

Enligt 6 § vallagen ska förtidsröstning ordnas vid inrättningar. Inrättningar är sjukhus, verksamhetsenheter inom socialvården som lämnar vård dygnet runt samt straffanstalter. Kommunstyrelsen kan därutöver bestämma att andra verksamhetsenheter inom socialvården ska vara förtidsröstningsställen. **Endast den som är röstberättigad och vårdas eller är intagen vid en inrättning som kommunstyrelsen har bestämt att ska vara ett förtidsröstningsställe, får förtidsrösta vid den specifika inrättningen.** Exempelvis får t.ex. inte anställda vid inrättningen rösta där och inte heller personer som endast tillfälligt besöker inrättningen (ett vanligt vårdbesök till hälsocentralen berättigar t.ex. inte till röstning).

Förtidsröstningen vid en inrättning sköts av en valbestyrelse. Enligt 10 § vallagen ska kommunstyrelsen i god tid före ett val tillsätta en valbestyrelse för inrättningar där förtidsröstning ordnas. Vid behov kan flera valbestyrelser tillsättas. En valbestyrelse består av en ordförande, en vice ordförande och en annan ledamot. Kommunstyrelsen ska också utse minst tre ersättare som uppställs i den ordning de avses träda in i stället för de ordinarie ledamöterna. Valbestyrelsens medlemmar samt ordförandes kontaktuppgifter ska meddelas till landskapsregeringen och den kommunala centralvalnämnden.

Medlemmar i en valbestyrelse behöver i enlighet med 54 § 1 mom. i kommunallagen (1997:73) för landskapet Åland ha den aktuella kommunen som sin hemort och ha rösträtt i kommunalval. **Valbestyrelsen är beslutsför då tre ledamöter är närvarande. Valbestyrelsen måste vara beslutsför för att ta emot röster.**

Förtidsröstningen vid en inrättning ska enligt 68 § 3 mom. vallagen anordnas under en eller högst två dagar på de tider som valbestyrelsen bestämmer (under förtidsröstningstiden 30 september – 10 oktober). Valbestyrelsen ska se till att röstningstiderna och förfarandet vid förtidsröstningen meddelas genom ett anslag på förtidsröstningsstället och vid behov även på annat sätt. Det finns skäl att samråda med inrättningens ledning om tiden och hur förtidsröstningen praktiskt ska genomföras. Följande punkter bör man komma överens om:

- en namngiven person på varje enhet/klinik/avdelning bör utses, som finns på plats under förrättningen och ansvarar för att alla patienter/klienter som vill och har förmåga att rösta får göra detta,
- en avskild plats anvisas för valbestyrelsen och de röstande (**vid placering av röstningsplatsen ska särskild uppmärksamhet fästas vid att valhemligheten kan bevaras**), plats för valbestyrelsen och dess handlingar behövs även i de fall inga patienter/klienter kan komma till en gemensam plats utan måste få besök på sina rum
- all personal instrueras att opartiskt hjälpa till för det fall patienten/klienten ber om det och ska på förhand känna till kraven på ett valbiträde.

Riksdagens biträdande justitieombudsman har i ett avgörande (22.9.2009, dnr 3734/4/08) tagit ställning för att valbestyrelsen ska försäkra sig om att de som är intagna vid en inrättning har möjlighet att utöva sin rösträtt (bland annat genom tillräckliga tider för röstning och tillräcklig information om att röstningen ordnas).

En valobservatör som utsetts av landskapsregeringen, av en behörig nordisk myndighet eller av ett behörigt internationellt organ har rätt att närvara när valförrättarna utför sitt uppdrag.

6.2 Förtidsröstningen vid inrättningen förbereds

Som nämnts ovan ska en avskild plats anvisas för valbestyrelsen och de röstande (**vid placering av röstningsplatsen ska särskild uppmärksamhet fästas vid att valhemligheten kan bevaras**). Plats för valbestyrelsen och dess handlingar behövs även i de fall inga patienter/klienter kan komma till en gemensam plats utan måste få besök på sina rum (röstningen vid en inrättning kan alltså ske även i olika patientrum. Ett lämpligt sätt att ordna förtidsröstningen på är att först ta emot väljarna i t.ex. en matsal för att sedan besöka sängliggande patienter (som meddelat att de önskar rösta) i respektive rum. Det är viktigt att beakta att röstningsarrangemangen inte stör inrättningens egentliga verksamhet.

Följande valmaterial ska finnas vid förtidsröstning vid en inrättning:

- 1) Vita valsedlar för lagtingsval
- 2) Gröna valsedlar för kommunalval
- 3) Valkuvert
- 4) Följebrevsblanketter (som används om väljaren inte har med sig sitt röstkort)
- 5) Gula ytterkuvert
- 6) Förtidsröstförteckning (fastställt formulär som tillhandahålls av landskapsregeringen)
- 7) Kandidatlistorna i lagtingsvalet och kandidatlistorna för samtliga kommuners kommunalval
- 8) Landskapsregeringens instruktioner till väljaren om röstning
- 9) En förteckning över samtliga centralvalnämnders postadresser, hittas här:
<https://www.val.ax/kontaktuppgifter>
- 10) Skylt på ett synligt ställe vid inrättning som informerar om röstningen
- 11) Av landskapsregeringen utfärdade valstämplar
- 12) Västar för valfunktionärer
- 13) Pennor till väljarna, kulspeppennor rekommenderas
- 14) Kontorsmaterial till valförrättarnas förfogande
- 15) Någon form av transportlåda med lock eller motsvarande där de färdiga ytterkuverten läggs
- 16) Landskapsregeringens valanvisningar

Valbestyrelsens västar

Landskapsregeringen har tagit fram västar som ska användas av valbestyrelsens medlemmar för att skilja valbestyrelsens medlemmar från den övriga personalen vid inrättningen. Syftet med västarna är även att tydliggöra för väljaren vilka som är valfunktionärer.

6.3 Genomförande av förtidsröstningen

6.3.1 Allmänna bestämmelser

- **Ordningen på förtidsröstningsstället**

Enligt 53 § vallagen får det inte i eller omedelbart utanför förtidsröstningsstället hållas tal, publiceras eller delas ut tryckta eller skrivna utprop eller bedrivs någon annan aktivitet som utsätter väljarna för påverkan eller försök därtill, eller som inskränker deras valfrihet på något sätt. Valbestyrelsen har rätt

att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen och trygga att valförrättningen fortgår ostörd, vid behov kan polis tillkallas.

- **Ifyllande av valsedelns och rätt att få nya valsedlar**

I enlighet med 55 § vallagen ska anteckningen på valsedeln göras innanför en valskärm eller på något annat sätt som garanterar att valhemligheten bevaras. Väljaren har rätt att på begäran få nya valsedlar. Väljaren ska då riva sönder de först utgivna valsedlarna under valbestyrelsens uppsikt.

- **Rätt att ha ett biträde**

En väljare ska enligt 56 § vallagen avge sin röst personligen. På begäran ska dock en medlem av valbestyrelsen bistå vid röstningen. En väljare vars förmåga att göra en anteckning på valsedeln försvåras på grund av en funktionsnedsättning, sjukdom eller kroppsskada får vid röstningen anlita den person han eller hon själv önskar som biträde (t.ex. någon i personalen vid inrättningen). En uppställd kandidat eller en kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar får inte vara biträde. Den som bistår en väljare är skyldig att samvetsgrant följa väljarens anvisningar och ska hemlighålla vad han eller hon har fått veta i samband med röstningen.

- **Identifiering**

Alla väljare ska enligt 69 § vallagen kunna styrka sin identitet. Väljaren ska i regel kunna uppvisa en handling som styrker identiteten, t.ex. pass, identitetsbevis eller körkort. En sådan handling ska dock inte ovillkorligen krävas av väljaren om hans eller hennes identitet kan säkerställas på annat sätt, t.ex. om valbestyrelsen känner väljaren.

Diskrimineringsombudsmannen (i Finland) har i samband med de statliga valen rekommenderat att man vid identifiering av en person som använder huvudduk iakttar följande villkor:

- Det får inte krävas att huvudduken kläs av i större omfattning än vad som är nödvändigt för identifiering.
- Huvudduken ska vid behov kunna kläs av så att enbart en valfunktionär av samma kön är närvarande.
- Huvudduken ska kunna kläs av i skydd för andras blickar.

I tidigare val har det visat sig att vissa (oftast äldre) väljare inte äger ett giltigt pass, körkort eller någon annan motsvarande handling. Det här försvarar vid identifiering. I dessa situationer ska valbestyrelsen utöva sin prövningsrätt. Å ena sidan gäller det att se till att alla röstberättigade får utöva sin rösträtt, men och andra sidan också att ingen kan rösta i någon annans namn eller på någon annans vägnar. Valbestyrelsen kan t.ex. utreda om väljaren har någon identitetshandling med foto som inte är giltigt längre eller om personalen vid inrättningen kan hjälpa till med utredningen av identiteten.

- **Rätt att rösta vid stängning**

En väljare som inom den tid som bestämts för förtidsröstningen vid inrättningen har infunnit sig men inte har hunnit rösta under denna tid, har rätt att rösta också efter nämnda tids utgång. Förrättningen av förtidsröstningen vid en inrättning får alltså inte avslutas förrän var och en som före stängningsdags har infunnit sig på förtidsröstningsstället för att rösta har getts tillfälle att utöva sin rösträtt.

- **Förhinder att utöva rösträtt**

Röstberättigade vid allmänna val är också de som genom en domstols beslut är ställda under förmynderskap eller vars handlingsbehörighet har begränsats t.ex. på grund av sjukdom.

Bland dem som vårdas på inrättningar kan det dock finnas personer, vars tillstånd vid den tidpunkt då förtidsröstningen förrättas är sådant, att de enligt allmänna principer inte är i stånd att utföra juridiskt giltiga handlingar. Dessa personer är därmed i praktiken inte i stånd att rösta.

I dessa fall måste valbestyrelsen avgöra om personen i fråga kan rösta. De rekommenderas att valbestyrelsen innan den fattar sitt beslut begär sakkunnighjälp av inrättningens personal för att utreda om väljaren är i stånd att utöva sin rösträtt.

Om personen i fråga redan har inlett röstningen, men valbestyrelsen konstaterar att han eller hon inte är i stånd att rösta och att röstningen på grund av detta inte kan slutföras, ska röstningen avbrytas. Detta ska då antecknas i förtidsröstförteckningen.

Om den röstberättigade är isolerad eller i karantän enligt en läkares anvisningar, ska han eller hon få rösta, om hälso- och sjukvårdspersonalen vid inrättningen tillåter det. Då ska särskild uppmärksamhet ägnas åt att valbestyrelsens skyddas. Anställda vid inrättningen kan anlitas som biträden för att undvika nära kontakt mellan valbestyrelsens och väljaren.

6.3.2 Stegen vid förtidsröstningen

Röstningsproceduren finns beskriven i vallagens 69-73 §. Rösträttsregistret är inte i bruk under förtidsröstningstiden.

1) Väljaren identifierar sig och erhåller valsedlar

- Väljaren ska erhålla valsedlar för det eller de val den säger sig ha rösträtt i (rösträtten kontrolleras i efterhand av den kommunala centralvalnämnden). **Väljaren ska maximalt få en vit valsedel (lagtingsval) och en grön valsedel (kommunalval).** Aldrig fler valsedlar än det. Väljaren ska endast få ytterligare valsedlar på begäran och då ska de tidigare valsedlarna förstöras under valförrättarens uppsikt.
- Om röstkortet kan visas upp finns uppgift om rösträtten på det, men väljarens önskemål ska alltid tillgodoseas. Detta eftersom uppgiften på röstkortet kan ha blivit ändrad till följd av ett rättelseyrkande.
- **Obs! En väljare kan välja att förtidsrösta i endast ett val trots att väljaren är röstberättigad i båda valen.**

2) Väljaren gör röstningsanteckningen på valsedeln

- Anteckningen på valsedeln ska göras innanför ett valbås/valskärm eller på något annat sätt som garanterar att valhemligheten bevaras.
- Väljaren ska därefter vika ihop valsedlarna så att anteckningen på valsedeln inte syns.

3) Valsedlarna stämplas och inneslutas i valkuverten

- När väljaren har gjort sin anteckning på valsedeln och vikt ihop den så visar han eller hon upp den för valbestyrelsen för stämpling. Samtliga valsedlar ska stämplas med landskapsregeringens valstämpel.
- Omedelbart därefter ska väljaren innesluta valsedeln/valsedlarna i valkuvertet i valbestyrelsens åsyn. **OBS! Det är mycket viktigt att endast en valsedel sätts i ett valkuvert (har väljaren alltså en valsedel för lagtingsvalet och en valsedel för kommunalvalet ska dessa läggas i skilda valkuvert), detta eftersom valkuvert med fler än en valsedel enligt vallagen är ogiltiga.**
- Valkuvertet/valkuverten ska tillslutas.
- Valstämpeln som ska användas ser ut så här:



4) Väljaren undertecknar följbrevet

- Väljaren ska underteckna följbrevets försäkran om att han eller hon personligen och med bevarande av valhemligheten har fyllt i valsedeln, fått den stämplad och lagt den i valkuvertet som därefter tillslutits.
- Följbrevet riktas till den kommunala centralvalnämnden i den kommun där väljaren är röstberättigad.
- Röstkortet kan användas som följbrev om väljaren har det med till förtidsröstningsstället.
- Obs! Om väljaren inte har sitt röstkort med och inte är säker på till vilken kommunal centralvalnämnd försändelsen ska skickas, kan valbestyrelsen, eller väljaren själv, kontrollera det genom att kontakta Valinformationen (tel. 0457 3500 629).

5) Valbestyrelsen antecknar uppgifter om väljaren i förteckningen över förtidsröstande

- Obs! Förteckningen är inte offentlig förrän röstningen har avslutats på valdagen.
- I förteckningen antecknas uppgift om väljarens namn, hemkommun, datum för förtidsröstningen och i vilket eller vilka val väljaren förtidsröstat.

6) Valbestyrelsens ordförandes underskrift

- Valbestyrelsens ordförande ska i följbrevet eller på röstkortet intyga att röstningen skett på föreskrivet sätt.
- Ytterligare ska datum och inrättningens namn antecknas (t.ex. Ålands centralsjukhus...osv.)

7) Valkuverten och följbrevet eller röstkortet läggs i det gula ytterkuvertet

- Valkuvertet/kuverten och följbrevet eller röstkortet ska därefter inneslutas i ytterkuvertet, som tillsluts.
- **Obs! Adressen till den kommunala centralvalnämnden ska synas i det gula ytterkuvertets fönster.**

8) Förvaring tills vidarebefordring

- Valbestyrelsen ska omsorgsfullt och på ett tillförlitligt sätt förvara de ytterkuvert som han eller hon har i sin besittning till vidarebefordran genomförs.

Kort sammanfattning av stegen vid förtidsröstningen:

- 1) Väljaren identifierar sig och erhåller valsedlar.
- 2) Väljaren röstar i valbåset/bakom valskärmarna/på något annat sätt som garanterar valhemligheten.
- 3) Valsedlarna stämplas och innesluts i valkuvert.
- 4) Följebrevet/röstkortet undertecknas och väljaren registreras i förteckningen över förtidsröstande.
- 5) Valkuverten, följebrevet/röstkortet innesluts i det gula ytterkuvertet.
- 6) Väljaren lämnar förtidsröstningsstället.

6.3.3 Dagliga rutiner för avslutande av förtidsröstningen

- 1) Ytterkuvert som är riktade till den kommunala centralvalnämnden i den egna kommunen ska tillställas centralvalnämnden på det sätt som den har anvisat.
- 2) Ytterkuvert som är riktade till andra centralvalnämnder ska dagligen skickas till dessa med post eller på något annat tillförlitligt sätt. Åland Post ska per e-post informeras om alla postningar (tina.hietanen-rauttu@alandpost.com) **Obs! Ytterkuverten ska skickas så att de har inkommit till alla kommunala centralvalnämnder senast fredagen den 13 oktober kl. 19.00.**
- 3) Utgående från förteckningen över förtidsröstande ska valbestyrelsen dagligen skicka e-post med information om antalet förtidsröstande i lagtingsvalet vid den egna inrättningen till valinfo@regeringen.ax

6.4 Förtidsröstningen vid inrättningen avslutas

Då förtidsröstningen har avslutats vid en inrättningen (den sista dagen när förtidsröstningsstället är öppet) ska alla återstående handlingar returneras till kommunens kommunala centralvalnämnd. Särskilt viktigt är det att alla valstämplar återlämnas.

6.5 Sammanfattning av valförrättarens uppgifter

Valbestyrelsen vid inrättningen där förtidsröstning ordnas ska:

- förbereda förtidsröstningsstället för röstning,
- se till att allt material som behövs för röstningen finns på plats,
- se till att förtidsröstningen förlöper som den ska,
- övervaka ordningen på förtidsröstningsstället,
- på begäran fungera som valbiträde,
- efter varje förtidsröstningsdag se till att ytterkuverten vidarebefordras
- se till att rapportering görs till Åland Post och landskapsregeringen (valinfo@regeringen.ax), samt
- se till att handlingar returneras efter avslutad förtidsröstning.

7 Förtidsröstningen vid allmänna förtidsröstningsställen utanför Åland

Landskapsregeringen ansvarar för att det ordnas förtidsröstning vid allmänna förtidsröstningsställen utanför Åland. Förtidsröstningen vid ett allmänt förtidsröstningsställe utanför Åland sköts av valförrättare. Landskapsregeringen utser minst en valförrättare för varje förtidsröstningsställe utanför Åland. I vallagen ställs inte några särskilda behörighetsvillkor för en valförrättare. Till valförrättare kan således förordnas vem som helst som är förmögen att utföra uppgiften och som har fyllt 18 år. Enligt 15 § vallagen kan den som är kandidat i lagtings- eller kommunalvalet inte vara valförrättare. En kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar får inte heller vara valförrättare.

Förtidsröstningstiden utanför Åland pågår i valet 2023 mellan den 30 september till den 5 oktober. De allmänna förtidsröstningsställena utanför Åland anges i [landskapsförordning \(2023:38\) om allmänna förtidsröstningsställen utanför Åland vid lagtingsvalet och kommunalvalet 2023](#). I förordningen bestäms även vilka tider respektive förtidsröstningsställe ska vara öppet.

Enligt 67 § 3 mom. vallagen ska det alltid finnas minst en valförrättare närvarande under hela den tid som förtidsröstningsstället utanför Åland är öppet. Valförrättarnas uppdrag får inte anförtros åt någon som inte utsetts till valförrättare på förtidsröstningsstället. Det är därför viktigt att det utses fler än en valförrättare för varje förtidsröstningsställe, detta med tanke på sjukdom och annat motsvarande som plötsligt kan uppstå.

En valobservatör som utsetts av landskapsregeringen, av en behörig nordisk myndighet eller av ett behörigt internationellt organ har rätt att närvara när valförrättarna utför sitt uppdrag.

Det är möjligt att media eller även enskilda väljare begär att få fotografera röstningen vid ett förtidsröstningsställe. Valförrättaren ska i varje enskilt fall bedöma om fotografering kan tillåtas. Fotograferingen får inte på något sätt äventyra valhemligheten eller ordningen på förtidsröstningsstället.

Enligt 73 § 2 mom. vallagen ska valförrättaren vid ett allmänt förtidsröstningsställe utanför Åland utan dröjsmål skicka ytterkuverten till landskapsregeringen på det sätt som landskapsregeringen bestämmer. Landskapsregeringen ska i sin tur se till att ytterkuverten utan dröjsmål vidarebefordras till de kommunala centralvalnämnderna. De kommunala centralvalnämnderna hanterar de inkomna förtidsrösterna från förtidsröstningsställena utanför Åland som "vanliga" förtidsröster som inkommit med gula ytterkuvert.

Förutom vad som i det här kapitlet (7) nämnts om förtidsröstningen utanför Åland ska anvisningarna i den här anvisningens kapitel fem (5) följas vid förtidsröstning vid ett allmänt förtidsröstningsställe utanför Åland.

8 Arkivering

Anvisningarna för arkivering berör inte i första hand förtidsröstningen men det är bra att redan vid förtidsröstningen fundera över vilka handlingar som ska arkiveras. Enligt 93 och 106 §§ vallagen ska vallängden och ett exemplar av sammanställningen av kandidatlistorna och samtliga uträkningar (rörande valresultatet) förseglas samt förvaras som bilaga till den kommunala centralvalnämndens protokoll.

Centralnämnderna ska även sätta in alla valsedlar i omslag som förseglas. Valsedlarna förvaras till dess följande val har förrättats och vunnit laga kraft. Handlingarna från lagtingsvalet förvaras i landskapsarkivet och handlingarna från kommunalvalen i respektive kommuns arkiv.

Förutom vad som anges i vallagen rörande arkivering ska kommunens arkivplan följas gällande valhandlingar.

9 Mer information och kontaktuppgifter

9.1 Valinformationstjänsten

Från och med förtidsröstningen och fram till och med valdagen betjänar landskapsregeringen valfunktionärerna och väljarna på följande telefonnummer: **0457 35 00 629**. Frågor angående val på Åland kan även skickas till e-postadressen valinfo@regeringen.ax.

9.2 Val.ax

På hemsidan val.ax finns information om val på Åland för väljare, kandidater/partier och valmyndigheter. På sidorna för valmyndigheter finns exempelvis alla valanvisningar och brev som landskapsregeringen skickat till kommunerna. Under rubriken lagstiftning finns även länkar till all lagstiftning rörande val (inklusive förarbeten till vallagen).

9.3 Granskning av rösträttsregistret

Rösträttsregistret ligger framme för granskning hos Statens Ämbetsverk på Åland (magistratsenheten) från och med torsdagen den 7 september. Uppgifterna i rösträttsregistret, med undantag för personbeteckningarna, finns tillgängliga för granskning vid ämbetsverket eller per telefon (öppettider vardagar kl. 9-16.15, telefon 0295 017 200). Rösträttsregistret vinner laga kraft fredagen den 29 september kl. 12.00.